

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

ผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้
จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
EFFECTS OF VOLUNTEER MOTIVATION AND VOLUNTEER SPIRITUAL DEVELOPMENT
PROGRAM BASED ON SOCIAL COGNITIVE THEORY AND SERVICE LEARNING ON
VOLUNTEER BEHAVIOR OF TEACHING STUDENTS AT UDONTHANI RAJABHAT UNIVERSITY

สุนิสา ทรงอยู่¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชุดา กิจจรธรรม²

รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม³

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง และ 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรม และนักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม หลังการทดลอง เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 46 คน ใช้วิธีสุ่มจัดกลุ่มอย่างง่ายแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และแบบวัดพฤติกรรมอาสา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติ Paired Sample t – test และ Independent Sample t – test ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมมีพฤติกรรมอาสาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ

แรงจูงใจอาสา, จิตอาสา, พฤติกรรมอาสา, ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม, การเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

Abstract

The purposes of this research were to: 1) comparing the volunteer behavior of teaching students in the volunteer motivation and volunteer spirit development program based on social cognitive theory and service learning before and after the experiment; and

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

2) comparing the volunteer behavior of teaching students in such program between of teaching students who have attended and have not attended the program after the experiment. This study was the experiment research covering 46 first-year teaching students of Udon Thani Rajabhat University. The control group and the experimental group were selected by the simple sampling method; each containing 23 teacher students. The research tools included the volunteer motivation and volunteer spirit development program based on social cognitive theory and service learning and volunteer behavior. The data was statistically analyzed by mean, standard deviation, paired sample t-test, and independent sample t-test. The results showed that: 1) teaching students participating in the volunteer motivation and volunteer spirit development program based on social cognitive theory and service learning achieved the volunteer behavior after the experiment at the .05 level of significance; and 2) teaching students participating in such program achieved higher volunteer behavior after the experiment than those not participating in such program at the .05 level of significance.

Keywords

Volunteer Motivation, Volunteer Spirit, Volunteer Behavior, Social Cognitive Theory, Service Learning

บทนำ

จิตอาสา (Volunteer Spirit) เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมไทยปรารถนาให้สมาชิกของสังคมยึดถือ เป็นคุณธรรมที่กล่าวถึงสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเรียกว่า พฤติกรรมอาสา (Volunteer Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการอุทิศแรงงาน ทั้งทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์ และเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไข และพัฒนาสังคม หรือการอื่นอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน (DeChant. 2001) จึงเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการที่ประเทศใดมีจำนวนประชากรที่มีพฤติกรรมอาสาอยู่มาก จะแสดงถึงการมีประชากรที่มีคุณภาพ เข้าใจถึงปัญหาของประเทศชาติที่กำลังเผชิญอยู่ และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและจริงจัง สภาวะของประเทศที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงจะนำไปสู่สภาพประชาสังคม (Civic Society) ที่ผู้คนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี นอกจากนี้พฤติกรรมอาสายังถือเป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย (Bartal. 1976) แต่จากผลรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย ซึ่งศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนต่อสถานภาพคุณธรรมของสังคมไทยจากประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

มีคุณธรรมด้านจิตอาสาอยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น โดยร้อยละ 75.1 ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีความเห็นว่า การช่วยเหลือผู้อื่นไม่ใช่หน้าที่ของตน (ศูนย์คุณธรรม. 2550: 17) และผลการวิจัยเอแบคโพลล์ในเรื่องการสำรวจพฤติกรรม การให้ การบริจาคและอาสาสมัคร โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป พบว่ามีผู้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม โดยคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 17.8 เท่านั้น ในขณะที่ร้อยละ 82.1 ไม่เคยทำงานอาสาสมัครในลักษณะนี้เลย ด้วยสาเหตุว่าไม่มีเวลา และมีภาระที่ต้องทำมาหากิน โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 65.5 ให้ความเห็นว่าสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมาทำงานอาสาสมัครมากขึ้น ได้แก่ เกิดภัยพิบัติ มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ทำความดี มีสวัสดิการหรือสิทธิพิเศษ และเห็นผู้นำที่มีชื่อเสียงในสังคมมาชักชวน เป็นต้น (ศูนย์วิจัยเอแบค. 2551) จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนยังขาดจิตสำนึกของการทำงานเพื่อส่วนรวม ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีรู้จักประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคมจนเป็นกิจนิสัย มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมมีวิจรรย์ญาณที่จะทำสิ่งที่จะเกิดผลดีต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งจะทำให้สังคมไทยเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว การมีจิตอาสาที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาสาสมัครนั้นมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะกับสังคมส่วนรวมหรือผู้ที่ได้รับเท่านั้น ในส่วนของผู้ให้หรือผู้อาสาเองก็มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อันเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของตัวผู้ที่มีจิตอาสาเองด้วย ในทางกลับกัน ถ้าเยาวชนไทยขาดจิตอาสาในตัวบุคคลแล้ว เยาวชนเหล่านี้จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและสร้างภาระต่อสังคม ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดในสังคมไทย เช่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น (อรพินทร์ ชูชม และคณะ. 2555: 12)

การที่เยาวชนจะมีจิตอาสาที่นำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมอาสาสมัครทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้ดั่งนั้น จำเป็นจะต้องมีแรงจูงใจอาสา (Volunteer Motivation) ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคคลต้องการทำงานอาสาในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ตามที่ เคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นและได้กำหนดหน้าที่ไว้ 6 หน้าที่ ได้แก่ 1) การให้คุณค่า (value) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าเกิดมาจากบุคคลให้คุณค่ากับความรู้สึกเอื้อเฟื้อผู้อื่น 2) การทำความเข้าใจ (understanding) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าทำให้เกิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ และมีโอกาสที่จะได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่มีอยู่ 3) หน้าที่การงาน (career) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าทำให้มีโอกาสในการได้งานทำใหม่ หรือเป็นการรักษาหน้าที่ตนเองกำลังทำอยู่ 4) การเข้าสังคม (social) เป็นแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัครเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น 5) การปกป้องตนเอง (protective) แรงจูงใจนี้ให้ความสนใจกับการปกป้องเอกลักษณ์ต่อลักษณะทางลบของตนเอง ในกรณีของอาสาสมัครอาจเป็นการลดความรู้สึกผิดที่มีโอกาสมากกว่าผู้อื่น และ 6) การสนองความต้องการของตน (enhancement) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครที่ต้องการพัฒนาตนเองเพื่อนำมาซึ่งความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจอาสาเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมอาสาสมัครของเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องให้เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพครู

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
 “Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

เนื่องจากนักศึกษาวิชาชีพครูถือเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทุกด้าน เพราะในอนาคตนักศึกษาวิชาชีพครูจะต้องออกไปเป็นครูที่มีคุณภาพ ทำหน้าอบรมสั่งสอนศิษย์ และจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อสังคมสูง และมีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาสังคมไปในรูปแบบที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาขึ้น ตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (social cognitive theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1986) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามผลที่มาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะร่วมกันกำหนดซึ่งกันและกัน โดยเสนอแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational learning) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบสามารถถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อมกัน และแนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง รวมทั้งแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning) ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องทำความรู้จักกับชุมชน สำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ (Kraft. 1996) โดยจุดมุ่งหมายของงานวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมดังกล่าว ซึ่งมุ่งหวังว่าผลที่ได้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคมของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และนักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม หลังการทดลอง

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับสลาก จากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด จากนั้นสุ่มเข้ากลุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม และการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมอาสา

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาในการทดลอง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม - พฤศจิกายน 2559 รวมเวลา 16 สัปดาห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดหลัก 2 แนวคิด ได้แก่ 1) ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และการรับรู้ความสามารถของตนเอง และ 2) แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของแฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001) รวมทั้งได้ใช้แนวคิดรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe and Owen. 2002) มาเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ (Preparation) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) และ 4) การประเมินค่า (Evaluation) เป็นโปรแกรมที่ใช้พัฒนาแรงจูงใจอาสา ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตนเอง รวมถึงการพัฒนาจิตอาสาที่จะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วย ประกอบด้วย 15 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการทำกิจกรรม 60 - 120 นาที โดยจัดสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ รวมเวลาในการทำกิจกรรมในห้องทั้งหมด 20 ชั่วโมง รวมทั้งมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการ

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

ทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน โปรแกรมผ่านการหาคุณภาพ เครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีดำเนินการ พบว่า ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก จากนั้นผู้วิจัยนำโปรแกรมที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำโปรแกรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา และเนื้อหา แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

1.2 แบบวัดพฤติกรรมอาสา ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาตามแนวคิดของอังคินันท์ อินทรกำแหง (2558) ซึ่งปรับให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามการปฏิบัติกิจกรรมอาสา ได้แก่ “ไม่เคยเลย” “1-2 ครั้ง” “3-4 ครั้ง” “5-6 ครั้ง” และ “6 ครั้งขึ้นไป” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 20 ข้อ ซึ่งประเมินการกระทำที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความสุขทางใจจากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม การพัฒนาสังคมและองค์กร ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่รู้จักหรือไม่รู้จักมาก่อน โดยนำแบบวัดพฤติกรรมอาสาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องของข้อความกับนิยามปฏิบัติการ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำแบบวัดมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’ alpha reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .890

2. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ดังนี้

2.1 ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดพฤติกรรมอาสา ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นใช้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

2.2 ขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมตามกิจกรรมในโปรแกรม เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นการเรียนรู้โดยอิสระจากกิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิด โดยไม่มีการจัดโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา

2.3 ขั้นหลังการทดลอง หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมที่กำหนดแล้ว 4 สัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 16) ผู้วิจัยให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดพฤติกรรมอาสาฉบับเดิม และใช้เป็นคะแนน

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
 “Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

หลังการทดลอง (Post-test) จากนั้นนำคะแนนก่อนการทดลอง และหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ทำก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

3.2 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้ Paired Sample t – test และทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมอาสาระหว่างนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นอิสระต่อกันโดยใช้ Independent Sample t – test

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีพฤติกรรมอาสาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรม ในระยะก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง (n=23)	M	SD	t	p
ก่อนการทดลอง	2.14	.595	3.976	.001*
หลังการทดลอง	2.82	.899		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีพฤติกรรมอาสาหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วม

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
 “Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

โปรแกรมและนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ในระยะหลังการทดลอง

กลุ่ม	จำนวน	M	SD	t	p
กลุ่มทดลอง	23	2.82	.899	3.855	.000*
กลุ่มควบคุม	23	2.00	.476		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมสามารถพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมอาสาได้จริง ทั้งนี้ในการสร้างกิจกรรมของโปรแกรมหดงกล่าววนั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา โดยในแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม ได้พัฒนากิจกรรมบนแนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกตที่เชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบสามารถถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อมกัน และแนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง ซึ่งในการเสนอตัวแบบ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบเพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพครูเห็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจหรือความต้องการที่จะทำกิจกรรมอาสาต่างๆ การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ โดยเฉพาะตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นที่รู้จักชื่นชอบของบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง และพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกมีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตและพยายามจดจำทั้งภาพและคำพูดของตัวแบบ การเลือกรับรู้จดจำลักษณะเด่นพฤติกรรมของตัวแบบไว้หลังจากนั้นบุคคลจะนำพฤติกรรมของตัวแบบที่จดจำมาแปลงเป็นการกระทำ โดยมีตัวจูงใจ ได้แก่ ตัวจูงใจของตนเอง เป็นปัจจัยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของวิลสัน และโอแลรี (Wilson and O’Leary. 1980) ที่กล่าวว่า การเสนอตัวแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลนั้นได้สังเกต ฟัง รับรู้ เก็บจำ ประสบพบเห็น หรืออ่านเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลอื่น แล้วนำมาประมวลเป็นข้อมูลเพื่อเป็นเครื่องชี้นำพฤติกรรมของตนเองต่อไป สำหรับการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการตัดสินใจความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด โดยจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และ

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรมใด การที่บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนต่อพฤติกรรมอย่างใดสูง บุคคลจะมีแนวโน้มจะกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย การทำให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมอาสาต่างๆ จึงเห็นได้ว่าการให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จในการคิดริเริ่มทำสิ่งต่างๆ และมีอิสระในการคิดและการกระทำ จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าเขามีความสามารถคิดริเริ่มทำสิ่งต่างๆ ได้ และจะทำให้เขาใช้ความสามารถนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลทำงานแล้วประสบความสำเร็จซ้ำๆ กัน หลายๆ ครั้ง จะทำให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มขึ้น (ประทีป จินฉิ่ง. 2540 : 110-115)

ส่วนในแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมนั้น จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน พบว่า นอกจากผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีแรงจูงใจที่ดีต่อการบริการชุมชนและสังคม มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้คุณค่าต่อกิจกรรมบริการสังคม มีแนวทางในการพิจารณาปัญหาสังคมอย่างมีระบบ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน และมีความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความตระหนักในการบริการสังคมอีกด้วย (ชวาลา เวชยันต์. 2544)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 ในการนำโปรแกรมไปใช้ ผู้นำไปใช้ควรศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ทั้งในเรื่องของหลักการส่งเสริมแรงจูงใจอาสา เช่น การเสนอตัวแบบ และการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งกระบวนการในการสำรวจชุมชน และการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมบริการสังคมด้วย

1.2 โปรแกรมนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาได้โดยตรงหรือบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ อาทิ รายวิชาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตน การคิดและการตัดสินใจ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต เป็นต้น หรือนำไปบรรจุเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษา ส่วนเนื้อหาและเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาสามารถเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
 “Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

2.1 ควรนำโปรแกรมไปทดลองใช้กับผู้เรียนในระดับและกลุ่มอื่นๆ เช่น นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะต่างๆ หรือภาคสมทบ เป็นต้น เพื่อให้ได้โปรแกรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้หลายกลุ่ม

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรจะขยายการวิจัยไปสู่การพัฒนาตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอาสา เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน และเจตคติที่ดีต่อการมีพฤติกรรมอาสา เป็นต้น เพื่อได้อรรถกความรู้ใหม่และโปรแกรมการพัฒนาที่หลากหลายในการสร้างพฤติกรรมอาสา

เอกสารอ้างอิง

ชวาลา เวชยันต์. (2544). *การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประทีป จินนี่. (2540). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภชัยคุณธรรม. (2550, สิงหาคม). คุณธรรม. *วารสารคุณธรรม*. 2: 17-20.

ศุภชัยวิจัยเอแบค นวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ. (2551). *สภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชาติ. (2549). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพินทร์ ชูชม; สุภาพร ณะชานันท์; และทัศนยา ทองดี. (2555, กรกฎาคม). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 18(2): 1-15.

Bandura, A. (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Rrentice-Hall.

Bartal, D. (1976). *Prosocial Behavior : Theory and Research*. Washington, D.C : Hemisphere Publishing Corporation.

Clary, E.G. & Snyder, M. (1998). The Motivations to Volunteer : Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science*. (8): 156-159.

DeChant, G.L. (2001). A Study of Prosocial Personality Characteristics & Leadership Traits Involving PTA Volunteers. *Undergraduate Journal of Psychology*. (14): 14-19.

Hefferman, K. (2001, January). Service-Learning in Higher Education. *Contemporary Water Reach and Evaluation*. 11(9):1-8.

การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
“Research 4.0 Innovation and Development SSRU’s 80th Anniversary”

Kraft, Richard J. (1996, February). Service Learning : An Introduction to its Theory, Practice and Effects. *Education and Urban Society*. 28(2): 131-159.

Troppe, M. & Owen, J. (2002). *Faculty Handbook for Service Learning*. 2nd ed. Maryland : University of Maryland.

Wilson, G. Terence, & O’Leary, K. Daniel. (1980). *Principles of behavior therapy*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.